

DELAVEC

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Gradišče št. 2

GLASILO ZDRUŽENE DELAVSKE STROKOVNE ZVEZE JUGOSLAVIJE.

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Stane posamezna številka Din 2.—, mesečno Din 4.—, celoletno Din 48.—. Za članke izvod po 1.— Din.

Oglasi po ceniku.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni z štampiljko dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo. Reklamacije so poštne proste.

Govor s. Petejana ob priliki debate o budžetu ministra za socialno politiko v Narodni skupščini dne 12. februarja 1928.

Opomba uredništva: Vsled preoblice gradiva nismo mogli prej prinesiti tega članka, kar se nam naj oprost.

Spoštovana skupščina! Budžet ministrstva za socialno politiko je — rečem lahko — budžet za likvidacijo socialne politike v naši državi. To je, mislim, konstatiral že gospod minister socialne politike sam v svojem ekspoziciji, kjer je jasno pokazal, da s tem, kar mu je dovolil gospod finančni minister, ne more izvršiti niti desetino tega, kar bi bilo v tem ministrstvu nujno potrebno. Bojim se, da je ta budžet res oni, ki hoče likvidirati ministrstvo za socialno politiko. Bojim se ne radi imena, ker je pač vseeno, kakšno ime ima ministrstvo, toda bojim se radi stvari same, da se bo s tem budžetom ukinilo še ono malo socialne politike, kar je imamo danes.

V današnjem budžetu, o katerem lahko trdim, da je samo budžet za vzdrževanje tega skromnega aparata, ki ga ima ministrstvo za socialno politiko na razpolago, dobite, da je za pravo socialno politiko, to je za podpiranje onih, ki so podpore potrebni, dočen samo znesek 1 milijon 750.000 dinarjev. Toda še to je tako nejasno, da se prav nič ne ve, kam in komu se bodo dotične podpore pravzaprav dajale.

Drugo, kar moram konstatirati, je to, da se gospod minister za socialno politiko v svojem govoru niti z besedico ni dotaknil svoje politike za bodoče, in to že z ozirom na to, da nima niti sredstev, da bi mogel kaj večjega izvršiti.

Umevno je, da bi se to važno ministrstvo absolutno ne smelo bagatelizirati niti od gospoda ministra za socialno politiko, niti od celokupne vlade, ker gre tukaj za tisoče in tisoče onih, ki so zaščite potrebni in ki jo tudi zahtevajo. Položaj onih, za katere je bilo ustanovljeno ministrstvo za socialno politiko, je danes mnogo težji, kakor je bil pa v prejšnjih letih. Konstatirati moram, da je ekonomski položaj vseh slojev danes vsled privredne krize mnogo slabši, kakor je bil poprej. Po statistiki, ki jo imam na razpolago, konstatiram, da zasluži danes delavec komaj 53 odstotkov tega, kar je zaslužil pred vojno. Ako vzamemo statistiko osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu, ki je najtočnejša in najpoštenjša, vidimo, da znaša povprečna osigurana plača delavcev v naši državi 24 Din na dan.

Medtem, ko so se na eni strani znižale plače delavcev, pa na drugi strani vidimo, da se cene življenjskim potrebščinam niso znižale, ampak da so se nasprotno še povišale. Iz statistike, ki jo imam na razpolago, vidimo, da so se cene vsem življenjskim potrebščinam zvišale za precej procentov. Ako vzamemo indeks 100 iz leta 1913, vidimo, da je znašal ta indeks v decembru 1926 1548 točk, v decembru 1927 pa 1558 točk. Torej se je ta indeks povišal tekem enega leta za celih 10 točk in se je torej življenje tekem enega leta za toliko podražilo. To sem konstatiral, da vam pokažem težko situacijo, v kateri se danes nahaja delavski razred. Prihajam sedaj na drugo stvar, ki je še mnogo težja, to je brezposelnost, o kateri je sam gospod minister rekel, da je prilično velika in da za one, ki pod to brezposelnostjo trpe, ni bilo nobene pomoči, razen one, ki so si jo ustvarili delavci sami v svojih organizacijah in s svojimi prispevki.

Gospodje, z ozirom na pozni čas, hočem v hitrih besedah dokazati, da pri nas ministrstvo za socialno politiko ni v toliko doraslo svoji nalogi, da bi imelo ugled in vpliv pri ostali vladi in da bi doseglo vsaj to, da bi se spoštovali zakoni, ki so bili sprejeti v parlamentu in podpisani od kralja.

Naj vzamem predvsem iz zakona za zaščito delavcev one točke, ki se nanašajo na delovni čas. Takoj tukaj vidimo, da so te določbe absolutno pogažene in da je le malo tvornic in delavnic, ki se drže delovnega časa, ki ga predpisuje zakon o zaščiti delavcev, to je osemurnega delovnika. Po večini tvornic in delavnic se dela po 9, 10 ali še več ur na dan. Posebno opažamo to v trgovinah, kjer se dela po 12 in še več ur.

Istotako, gospodje, moram konstatirati, da vidimo mnogoštevilne ljudi, ki ginevajo in hirajo, ker ni zadostno preskrbljeno za njihovo zdravje. Gospodje, največnji faktor za narodno gospodarstvo, najdražji kapital je delavska moč, in zato bi morala biti skrb vseh merodajnih činiteljev, da preprečijo vse, kar je škodljivo za moč in zdravje delavskega razreda.

V § 17. zakona o zaščiti delavcev imamo določbe o zaščiti žensk in otrok. Toda tudi ta določba je le mrtva točka, ker se premnogi tvorničarji in inductrijalci prav nič ne ozirajo na te zakonske predpise in ženske uporabljajo za najtežje delo ter jih uporabljajo tudi za nočno delo. Prav tako določa ta paragraf, da se otroci pod 14 leti ne smejo zaposlovati. Toda tudi na to se le malokdo ozira, ter se uporabljajo otroci izpod 14 let, kar je absolutno protivno določbam zakona, protivno pa tudi naravi sami, ki zahteva, da se mora ščititi zdravje in moč takih mladoletnih otrok.

§ 19. zakona o zaščiti delavcev se tiče predpisov nočnega dela v pekovski obrti. O tem smo že mnogo slišali v trgovskih in obrtnih zbornicah, ko se je nastopalo proti temu, da bi se ta zakon uvaževal in se je borilo z vsemi silami, da bi se to ne zgodilo. Gospodje, reči moram, da je odprava nočnega delovnega časa v pekovskih delavnicah v interesu ne samo delavcev, ampak tudi v interesu vsega naroda, če že ne z drugega, pa vsaj s higijskega stališča. V pekovski obrti se nočno delo ne bi smelo dovoljevati že radi nesnage, ki se tam nabira. V nočnem času pač ni mogoče tako paziti na snago, kakor je to mogoče po dnevi, in radi tega si lahko mislite, kako je škodljivo zdravju celega naroda, če se sistem nočnega dela še nadalje pusti. Dovolil si bom gospodu ministru predložiti način, kako bi bilo mogoče to vprašanje rešiti, ne da bi bila pri tem oškodovana pekovska obrt, na drugi strani bi pa imeli od tega korist delavci, celokupen narod bi pa imel tudi bolj higijenično pečen kruh, kakor ga pa ima danes.

§ 26 citiranega zakona vsebuje določbe o zaščiti in varstvu delavskih otrok. Tam je točno predpisano, kako se morajo inductrijalci brigati za otroke tovarniških delavcev in delavk, če sta mati in oče ves dan v tovarni, otroci pa ostanejo prepuščeni sami sebi doma. Določeno je, da mora vsaka tovarna ustanoviti otroški vrtec, kjer bodo otroci čez dan preskrbljeni, da se ne bodo potepali brez varstva in nadzorstva po ulicah. S takimi otroškimi vrtci bi bila do-

sežena dvojna korist. Otroci se ne bi pokvarili ter bi ostali zdravi, od tega bi pa imel tudi narod korist, ker se ne bi pokvarila njegova morala. Ako se ne pokvari deca že v nežni mladosti, ima tudi pozneje več moralne moči in odporne sile, da ne zaide tako lahko v razne pregrehe in hudobnosti. Ako ostane nepokvarjena naša mladina, ima od tega, kakor rečeno, korist celokupen narod in seveda tudi država.

Omeniti moram tudi zadevo delavskih zaupnikov. V tem pogledu je izdan pravilnik, ki pa absolutno ne odgovarja svojemu namenu in intencijam zakona in onemu, kar je delavstvo hotelo imeti.

Ena najvažnejših stvari, katero je gospod minister za socialno politiko omenil, je stvar inšpekcije dela. Gospod minister je navedel tukaj samo nekoliko števil. Toda mi pa gledamo to stvar povsem z drugega stališča. Naglasiti moram, da je ta institucija, ki je najvažnejša za ministrstvo socialne samo in ki je najvažnejša tudi za industrijo in za delavstvo, najbolj zanemarjena. Inšpekcija dela je pravzaprav samo na papirju in vrši bolj pisarniške posle, kakor pa one, za katere je ustanovljena. Inšpektorji bi morali gledati, ali se po tvornicah in delavnicah izpolnjujejo zakonski predpisi, ali je preskrbljeno za vse, da se onemogočijo razne nesreče, in ali je v zadostni meri preskrbljeno za zdravje delavstva. Toda vse to danes ni mogoče. Ako vzamemo v roke budžet, vidimo, da je za celo državo določenih 7 inšpektorjev, 5 pisarjev in 7 zvanikov, torej za celo državo, v kateri imamo na tisoče in tisoče podjetij, ki bi se morala redno inšpicirati, je določenih samo 19 oseb za izvrševanje inšpekcijske službe.

Po statistiki, ki jo je izdala inšpekcija dela, je ta inšpekcija v letu 1926 inšpicirala 5662 obratov, v letu 1925 pa 9079 obratov. Pomisliti moramo, da imamo v naši državi 211.272 raznih obratov, ki morajo zavarovati svoje delavce pri Središnjem uradu za zavarovanje delavcev. Od teh je 29.469 velikih podjetij, ki absolutno spadajo pod inšpekcijo dela in ki se morajo vsaj enkrat v letu inšpicirati, če odgovorjajo razmere, ki vladajo v teh podjetjih, predpisom zakona in sploh vsem varnostnim in zdravstvenim predpisom. Iz statistike, ki jo imamo, pa vidimo, da 23.000 teh velikih obratov sploh ni bilo pregledanih.

Ze iz teh skromnih podatkov, ki nam jih je podala inšpekcija dela, vidimo, da je bilo pri 5662 inšpekcijah ugotovljenih 8342 nedostatkov. To se pravi, da je bil pri vsaki inšpekciji ugotovljen več kot en nedostatek. Ali so bili v slabem stanju stroji in druge naprave, ali je bil slab zrak v obratnih prostorih, ali je vladala nečistoča, ali pa v drugih ozirih ni bilo urejeno vse tako, kakor to predpisuje zakon.

Lahko si predstavljamo, gospodje, koliko nedostatkov je pa šele v onih obratih, nad katerimi se inšpekcija ni mogla izvršiti. Po rezultatih iste inšpekcije je bilo prijavljenih 7058 slučajev nesreče in od teh 117 smrtnih. Ze te številke dokazujejo, da pri nas varstvo delavstva ni urejeno tako, kakor bi bilo potrebno in zaradi tega bo treba še mnogo, mnogo dela, truda in žrtev, da se to popravi. Gospod minister za socialno politiko bo moral, ako hoče vzdržati svoj resor na višku in garantirati, da se bodo vpoštevali zakonski predpisi, storiti vse, kar je v njegovih močeh. Gospod finančni minister bo pa moral dati na razpolago potrebna

denarna sredstva, da se osigura inšpekcija dela, da ne bo ostala mrtva točka in samo urad po imenu.

Ista inšpekcija, gospodje, je ugotovila še drugo bolešno stran, rakano na telesu naše države, to je, da je v onih obratih, ki jih je inšpicirala, zaposlenih 826 mladoletnih delavcev, ki so mlajši od 14 let, ki so torej zaposleni popolnoma protizakonito. Vprašam gospoda ministra za socialno politiko, kaj je ukrenil napram onim, ki uporabljajo mladostne otroke v svojih podjetjih proti vsem zakonskim predpisom? Mislim, da ni dovolj, če inšpekcija dela samo ugotovi dejstvo, ampak mora iz tega izvajati tudi posledice in preprečiti, da se ne uporabljajo otroci pod 14 leti. V mladih ljudeh ne smete ubijati še tisto malo moči in zdravja, kolikor ga imajo danes pri nas itak skromni in nezadostni prihranki ter pri skrajno neugodnih življenjskih pogojih.

Za vse te nedostatke, ki sem jih sedaj navedel, nočem dolžiti inšpekcije dela kot take, ker onih 7 inšpektorjev, ki jih ima na razpolago ministrstvo za socialno politiko, gotovo ni moglo vsega storiti. Kriva je temu vlada, ki je od leta do leta tako prikrajševala budžet ministrstva za socialno politiko, da znaša danes samo še 30 milijonov dinarjev, kar je v posmeh delavstvu in celi naši socialni politiki in kar nikakor ni v čast in ugledu naše države napram inozemstvu.

Omenim naj še, da je za vse uradništvo inšpekcije dela in to za celo državo določenih samo 100.000 Din za potne stroške. Umevno je, da ta znesek nikakor ne more zadostovati za celo leto in je radi tega logično, da uradniki inšpekcije dela, tudi če bi imeli čas, ne bi mogli izvrševati svoje službe, ker za to ni na razpolago dovolj kredita. Prihranki, ki se pridobe tukaj, so naravnost zločin nad zdravjem delavcev.

Gospod minister za socialno politiko je omenil tudi Borze dela. Jaz se pri tem ne bom dolgo zadržal, ker sem imel že priliki povedati svoje mnenje o tem takrat, ko se je izdeloval pravilnik. Konstatirati moram, da se je to, kar sem takrat izvajal, danes že popolnoma uresničilo, to je, da se je z likvidacijo Borz dela zadal delavstvu velik udarec s tem, da so se odpravile državne Borze dela, ustanovile pa javne Borze dela, ki se ne vzdržujejo na račun države, ampak na račun delavcev in delodajalcev, samo zato, da bi delavstvo v slučaju brezposelnosti in potrebe ne dobivalo podpore. Dasi država za te Borze ne prispeva ničesar, si je pa vendar v upravi pridržala glavno besedo. Celoten pravilnik je sestavljen na ta način, da se napravijo partijske filijalke. V teh filijalkah, zlasti pri nas v Sloveniji, razredne organizacije delavcev nimajo niti enega zastopnika, in to osobito pri filijalki v Celju in Mariboru. (Štefan Falež: Saj tam ste sami demokrati in socialisti.) Poprej je bilo mešano. Vi ste pa napravili tako, da ste samo vi notri. (Štefan Falež: Naše organizacije, ne mi.) Pokažite mi samo eno organizacijo, ki jo imate v Mariboru. Ali imate čevljarje, krojače, kovače ali pa kako drugo organizacijo? (Štefan Falež: Imamo strokovno zvezo.) Katero strokovno zvezo? (Vladimir Pušenjak: Prometno zvezo.) Prometna zveza nima pri tem prav nič opraviti, ker ne plača ničesar. Vi ste to napravili tako, kakor so napravili demokratje in zato nimate nobene moralne pravice to kritizirati, ker vi prav tako delate, kakor oni, kadar pridete na oblast.

(Konec prihodnjic.)

Tekstilna industrija v Sloveniji.

V našo državo se je uvozilo leta 1926 raznih sirovin za tekstilno industrijo za približno 3.3 milijarde dinarjev od celokupnega uvoza 8.8 milijard iDn navlic znatno razvpiti domači industriji.

Izmed sirovin za tekstilno industrijo se producira v državi bombaž v južni Srbiji, pribl. 200.000 kg letno, ki pa je slabše kvalitete in se ves izvažuje. Volne se producira 15.000 ton letno ter se tudi izvažuje, ker je kvaliteto slaba. Nadalje se producira svila, ki pa jo stkejo in spredejo v Franciji in Italiji. Lanu se pridela ca. 10.000 ton in konoplje ca. 40.000 ton.

Večina sirovin se uvažuje, tako bombaža 7000 ton za skoro 200 milijonov Din in volne 4000 ton za 100 milijonov Din.

V še večjih množinah se uvažuje izdelke tekstilne industrije. Bombažnega prediva 8000 ton za 400 milijonov Din, bombažnih tkanin 13.000 ton za 1100 milijonov Din, volnenega prediva, volnenih tkanin 3000 ton za 500 mil. Din, nogavic, rokavic, šivnega blaga, pletenin itd.

Ze pred vojno je bila v Sloveniji znatna tekstilna industrija; obstojale so tovarne v Ljubljani, Trzinu, Litiji in Št. Pavlu pri Preboldu. Saj ima Slovenija na razpolago dovolj vodnih sil in kar je glavno **neverjetno slabo plačanih delavnih sil**. Po vojni pa se je začela tekstilna industrija prav hitro razvijati. Stare tovarne se razširjajo in ustanavljajo se nove. Danes zaposluje tekstilna industrija v Sloveniji okroglo 6000 delavcev, od teh kakih 4000 delavk.

Zlasti je pomembna bombažna industrija, ki zaposluje do 3500 delavnih moči (pred vojno jih je bilo komaj 1250). Skupno je v Sloveniji 6 podjetij; ta podjetja imajo dve predilnici in pet tkalnic. V dveh predilnicah je postavljenih 59.182 vreten, v 5 tkalnicah pa teče 2.454 mehaničnih stativ. Letno porabijo predilnice nad 22.000 bal bombaža (iz Indije in Amerike) ter spredejo 3650 ton prediva, tkalnice pa letno natkejo 25 milijonov metrov tkanin (v celi državi 55 milijonov, potreba cele države pa znaša približno 150 milijonov metrov letno). Torej manjka za pokritje 100 milijonov metrov še v državi.

Najvažnejša podjetja bombažne industrije so:

1. **Jugočeška Kranj** je kratek naslov za Jugoslovensko-češko tvornico bombažnih tiskanin d. d. v Kranju, ki je bila ustanovljena leta 1923 in začela z obratom leta 1924. Delniški kapital znaša 10 milijonov dinarjev. Tvornica obstoji danes iz tkalnice, v kateri je že v obratu 650 stolov, vrše se pa priprave za povečanje na 1000

stolov in se bavijo z mislijo ustanoviti lastno predilnico.

Tiskarna je največja in najmodernejša tovarna za tiskanje blaga v Jugoslaviji. Obstojata iz prave tiskarne, ki ima 4 velike tiskarske stroje in z vsemi pripadajočimi stroji. Stroji so najmodernejši, ki so se nabavili iz Francije in Nemčije. Jugočeška je v preteklem letu producirala ca. 8 milijonov metrov barvastega in tiskanega blaga vsake vrste kakor tiske, flanele, barhenta, razen tega velike množine umetne svile. Zaposlovala je čez 800 delavcev.

2. **Bombaževa predilnica in tkalnica Ed. Glanzman & And. Gassner** v Trzinu obstoja že od leta 1885 ter zaposluje ca 1000 delavcev. Podjetje ima 22.300 vreten in 614 stativ, porabi letno 8500 bal bombaža ter producira letno 1250 ton prediva in 6 milijonov metrov tkanin.

3. **Jugoslovenske tekstilne tvornice Mautner d. d.** imajo predilnico v Litiji (ustanovljene 1886) s 37.000 vreteni, ki izdela letno 2400 ton prediva iz ameriškega bombaža. **Tkalnica v Št. Pavlu pri Preboldu** (ust. 1851) ima pa 490 stativ ter letno izdela 5 milijonov metrov tkanine, katero prodaja surovo in kot beleno blago. V Litiji dela 760 delavcev in delavk, v Št. Pavlu pa 460.

4. **Mariborske mehanične tkalnice in apretura Doctor in drug.** Izdeluje na 450 stativah letno 4 milijone metrov pisanega blaga ter raznih drugih vrst. Ustanovljena je bila l. 1922 in zaposluje 330 delavcev. Poleg električen.

5. **Šlihtovna in mehanična tkalnica E. Zelenka in Komp. Maribor**, obstoja od leta 1922. Sedaj ima 250 stativ s kompletno pripravljalnico in šlihtovnico. Na leto izdela ca. 2.4 milijonov metrov raznega blaga, ki gre po celi državi.

6. **Mariborska tekstilna tvornica, d. z. o. z. v Mariboru-Melje** ima poleg tkalnice v Varaždinu belilnico, apreturo in barvarno v Mariboru ter izdeluje vsakovrstne bombažne tkanine. Podjetje datira iz l. 1922 ter ima 100 delavcev.

Lani se je v Kočevju ustanovila tekst. ind. družba z o. z. **Kočevje**, ki izdeluje nogavice, v kratkem pa bo pričela obratovati tkalnica s 500 stativami.

Industrija volne je zastopana po podjetju **Tekstilna d. d. v Kočevju**, ki spada v koncern Zadrzne gospodarske banke. Podjetje je bilo ustanovljeno 1923 ter ima 1300 vreten ter 38 stativ, izdeluje sukno, šajak, melton itd. Pridela letno 350.000 metrov ter zaposluje 250 delavcev in delavk.

Z izdelovanjem sukna se bavi tudi nedavno ustanovljena tovarna »Intex« v Kranju, ki zaposluje ca. 200 delavcev.

Z izdelovanjem platnenih izdelkov se bavi industrija platnenih izdelkov d. z. o. z. v Jaršah, ki je bila ustanovljena leta 1923 ter zaposluje 350 delavcev. Izdeluje platno, gradl, brisalke in drugo.

Z izdelovanjem pletenin se bavi v Sloveniji cela vrsta podjetij, izmed katerih so največje: J. Kunc & Komp. v Ljubljani (ustanov. 1920) z 200 delavci; Dragotin Hribar z 170 delavci; »Polzela«, tvornice tkanin in pletenin na Polzeli (ust. 1928) z 180 delavci.

Mehanična tvornica, terilnica lanu in konoplje, Anton Šinkovec, d. d. v Grosupljem, ki je bila zgrajena kmalu po vojni ter izdeluje motvoz (špago) ter vsakovrstne vrvarske izdelke. Obrat se deli v tri oddelke; vrvarna, ki je največja v državi, zaposluje nad 60 delavcev. Produkcija kapitala znaša letno 12—15 vagonov vrvarskih izdelkov, 10 do 12 vagonov motvoza in 6—8 vagonov otrtega lanu letno.

V tekstilno stroko spada tudi tvrdka **Štore d. d. tovarna zaves v Št. Vidu**.

Tudi čipkarstvo je važen del tekstilne industrije.

Poslovanje tekstilne se razvija ugodno za podjetja. Zanima se za to zlasti inozemski kapital. Tako je češkoslovaški kapital udeležen pri Jugočeški, deloma pri Inteksu (Kranj), v novi tekstilni tvornici v Kočevju, v Jaršah, v Mariboru pri Docktorju in Zelenki. V tekstilni industriji je udeležen avstrijski, poljski in italijanski kapital.

Kako se je lani izboljšal trg za izdelke, kaže povečan uvoz bombažnih tkanin (od 12.826 na 14.074 v letu 1927). Najbolj pa je narasel uvoz bombažnega prediva (1926 7606 ton, 1927 pa 10.632 ton). To kaže, da je še premalo predilnic.

Produkti tekstilne industrije Slovenije niso razširjeni samo v Sloveniji, ampak grede po celi državi, ker producirajo tovarne v Sloveniji več, kakor porabi sama Slovenija. Celo izvažuje se nekaj tkanin.

Razvoj tekstilne industrije pri nas še ni zaključen. Tla so ugodna za nadaljni razvoj; je primerna klima, obilica vodnih sil; glavno pa je neverjetno izkoriščanje delavnih sil zlasti tam, kjer se je pričelo še-le na novo obratovati. Delavstvo se sili delati po 10, 12 in še več ur dnevno; tedenski zaslužek za ženske je 70, za moške pa 120 Din. Higijenične razmere so strašne, zlasti v Kočevju in pri Inteksu v Kranju. Delavstvo, zlasti delavke, so organizirane po

Prava naša domača
Kolinska cikorija
Vam jamči
pristnost in jakost!

kler. strok. org. Imajo svoje pristaše tudi nacionalisti, nekaj je organiziranih tudi v razrednih organizacijah, 95 odstotkov pa nikjer. Organizacija »čakovcev« je najmočnejša, zato je viden rezultat v plačah ter v drugih življenskih pogojih teh delavcev. Ti delavci pridejo iz kmetov v tovarno. Doma je hodil k maši in h krščanski nauku; nič čudnega ni tedaj, ako mu ni znano, da se delavstvo bori za boljši položaj v razrednih strokovnih organizacijah. Mnogo truda in mnogo dela bode treba, da bo tekstilno delavstvo spregledalo ter si izbojevalo enotno kolektivno pogodbo. Za to bo seveda treba enotne in razredne organizacije in samozavesti, da se pride do boljših plač. Med tem, ko delavstvo ni organizirano in trdovratno vztraja v pasivnosti, delajo družbe milijonske dobičke iz delavskih žuljev, poleg tega jih še štiti zaščitna carina na škodo ostalih državljanov.

Te dni se je vršila konferenca zastopnikov tekstilne industrije vseh krajev države. Na podlagi referata dr. Gregoriča se je sklenilo, da se osnuje zveza tekstilne industrije za kraljevino SHS. Izvolili so tudi upravni odbor s predsednikom g. Vlado Iličem. Dve mesti v odboru se je pustilo rezervirani za slovensko tekstilno industrijo. Sprejeli so tudi eno resolucijo, ki naglašuje, da se uvažuje tekstilno blago v vrednosti dveh milijard na leto. Vsled tega zahtevajo še, da vlada v trgovinskih pogodbah zaščiti interese tekstilne industrije.

V Mariboru pa so podjetja tekstilne industrije še posebej sklicala konferenco ter sprejela sklepe sledeče vsebine: Delavske plače izenačiti tako, da ne sme nihče plačati na teden delavcu več kot 160 do 180 Din. Dalje so sklenili: **ako odpusti delavca eno podjetje, tedaj ga ne sme nobeno tekstilno podjetje sprejeti v službo, ako je bil odpuščen radi organizacije.**

Tako sklepajo delodajalci! Kako pa tekstilno delavstvo? Prečitajte to in premišljajte, koliko ste s svojo nevednostjo sebi in drugim že škodovali. Zanimivi so ti podatki tudi za drugo delavstvo, ker podjetniki se zelo radi sklicujejo na ona podjetja, ki najbolj znajo odirati delavstvo, češ, kako je solidno in rentabilno. Na žal, da je tako — ampak tako je.

Tekstilni delavci in delavke! Vsi v organizacijo — skrajni čas je!

STROKOVNI VESTNIK.

RUDARJI.

J. Arli:

Vprašanje brezposelnega zavarovanja rudarskega in plavžarskega delavstva.

Zadnje čase se vrši huda časopisna polemika med takozvanimi socialdemokrati in skupino »Enotnost« zaradi sklepov občnega zbora II. rud. skupine v Trbovljah z dne 4. marca t. l. v zadevi uvedbe brezposelnega zavarovanja rudarjev. K temu sklepom je pa še celo delavstvo zavzelo odklonilno stališče, iz razloga, ker smatra to za previsoko obremenitev njegovih že itak premajhnih zaslužkov.

V koliko ima ta iniciativnost zgoraj navedenih skupin za uvedbo tega zavarovanja politično-agitacijsko ozadje, ne bomo tukaj razpravljali. Ali da je iniciativnost za to podana, to je prav in na tem polju se mora naprej vztrajno delati, dokler se to za rudarske in plavžarsko delavstvo tako važno vprašanje vsaj kolikor toliko pravilno ne reši.

Nič nam ne pomaga, sklicevati se pri tem na neko »samopomoč«, ali »kapitalizem je povzročitelj brezposelnosti, zato naj skrbi tudi za brezposelne«. To so fraze, ki se lepo slišijo, ali do pravega zavarovanja

vanja pri tem nikdar ne bo prišlo. Predvsem, če se hoče za delavstvo kaj ustvariti, ne sme to imeti špekulativen interes gotove struje ali skupine, temveč mora to biti zgolj realna ugotovitev moči razreda napram razredu, od katerega se ta pridobitev izvojevati hoče.

To me vodi, da v spodaj navedenem podajam konkretne misli, brez vsakih visoko teoretičnih razrednih fraz in kar je v danih razmerah mogoče. Četudi na podlagi tega to vprašanje še ne bo tako rešeno, kakor si marsikateri idealist predstavlja, in kar je v drugih socialno-naprednejših državah že izvršeno, vendar bo korak naprej.

Predvsem stojim na stališču, da mora imeti to zavarovanje zakonito in obvezno moč in mora obsegati vse prizadeto delavstvo cele države. Zakaj nesmisel se mi zdi, zahtevati nekaj za delavstvo samo ene pokrajine, ko pa delavstvo druge isto ravno tako potrebuje.

V naši državi, katere naloga bi morala biti skrb za brezposelne, je brezposelno zavarovanje, po mnenju vladajočega sistema, še nevažno vprašanje, medtem ko je za delavstvo življenskega pomena. To se vidi zlasti iz zakona o »Zavarovanju delavcev«, ki pravi v § 2: Zavarovanje

delavcev ob brezposelnosti se uredi pozneje. Vendar finančni zakon za leto 1922-23, čl. 110, že pravi, da se minister za socialno politiko pooblašča, da sme odrediti pobiranje doklade na isti način kakor prispevek za zavarovanje zoper bolezen, za podpiranje brezposelnih delavcev itd. Ker pa zakon v členu 35 določa plačevanje prispevkov za bolniško zavarovanje polovično od delodajalcev in delojemalcev, je minister za socialno politiko odredil po OUZD pobiranje te doklade in sicer 5% od prispevka zavarovane meze. Kako se je potem s tem nabranim denarjem manipuliralo, ne bom tukaj razpravljaj. Za me je dejstvo, da se ta prispevek že pobira pri splošnem zavarovanju. Ta zakon v čl. 158 dopušča za rudarsko in plavžarsko delavstvo samostojno zavarovanje potom bratovskih skladnic, vendar ga ne izloča, ker se v 2. odst. sklicuje na čl. 154 in ta zopet na čl. 139, točka 4 od a) do c) tega zakona. Kaj hočem s tem povedati? S tem hočem dokazati, da že obstoja zakonita podlaga, na kateri se more izvesti to brezposelno zavarovanje v državi. No in če ta obstoja, potem je treba takoj preiti konkretno k stvari sami. Kakor že zgoraj omenjeno, zakon o

»Zavarovanju delavcev« ne izloča popolnoma rudarskega zavarovanja, kljub temu, da ima to svoj lastni »Pravilnik«, se mora prenesti določba čl. 110 finančnega zakona za leto 1922-23 tudi na bratovske skladnice v državi. Ko je to izvršeno, pa naj izdelajo pristojne Delavske zbornice tozadevni »Pravilnik« o načinu razdeljevanja teh podpor in ki ga po sprejemu glavnih odborov bratovskih skladnic odobri pristojni minister. To je edina pot, po kateri se to vprašanje rešiti da.

No, in kakšna bi bila finančna stran te izvedbe in koliko bi obremenila delodajalce in delojemalce?

Poslovno poročilo glavne bratovske skladnice za Slovenijo za leto 1926 izkazuje 15.855 zavarovanih članov. Je res, da se je to število od tega časa za nekaj tisoč zmanjšalo, ali nikjer ni rečeno, da se ne more zopet zvišati. Ti člani vplačajo na zavarovalnih prispevkih letno 5 milijonov in 659.539 Din. Ker plačajo podjetja ravno toliko, znaša to skupaj 11 milijonov in 319.908 Din. Če se sedaj pridene na to vsoto 5% doklada za zavarovanje zoper brezposelnost, bi to znašalo letnih 565.954 Din, ali na delodajalce 282.977 Din in ravno toliko na delavstvo; to znaša povprečno me-

sečno na delavca 1.50 Din in ravno toliko na podjetje. To so številke, ki govore samo za Slovenijo. Gornja vsota bi se pa povišala v milijone, ako bi se pritegnilo v to celo državo, kar bi pa našo industrijo ne obremenilo preobčutno in tudi delavstvo bi ta prispevek rade volje doprineslo. Ne bilo bi še vprašanje brezposelnih sicer s tem popolnoma rešeno, ali povdarjam, da s tem bi bil storjen velik korak naprej.

Apeliram pri tem na Delavsko zbornico, na vse strokovne organizacije in vso ostalo javnost, da se takoj podvzamejo odločni koraki za izvedbo navedenega, zakaj stotine in tisoči bednih brezposelnih rudarjev in njihovih družin nam kličejo: Rešite nas pogina od lakote!

Regulacija vplačilnih razredov in dajatev.

Izvrševalni odbor Zveze rudarjev Jugoslavije v Zagorju ob Savi je na svoji seji dne 21. aprila t. l. sklenil predlagati v smislu § 3 odst. 1 in § 9 odst. f. Pravil Z. R. J. plenumu Z. R. J. in članstvu po podružnicah sledečo regulacijo vplačilnih razredov in dajatev:

Prispevni razredi.

I. razred tedenski prispevek Din 3.50; II. razred ted. prispevek Din 2.50; III. razred ted. prisp. mladoletnih in žensk Din 1.75; IV. razred ted. prisp. upokojenecv Din 0.50.

Delitev prispevka.

Podružnicam od prispevka I., II. in III. razreda Din 0.75; blagajnikom od prispevka I., II. in III. razreda Din 0.02; na rezervni sklad od prispevka I., II. razreda Din 0.75 in od III. razreda Din 0.50.

Podpore.

Brezposelna podpora:

I. razr.: po 52 tedenskih prisp.: dnevno Din 4.—, tedensko Din 24.—, največ 30 dni Din 120.—; po 156 tedenskih prisp.: dnevno Din 7.—, tedensko Din 42.—, največ 30 dni Din 210.—; po 260 tedenskih prisp.: dnevno Din 9.—, tedensko Din 54.—, največ 30 dni Din 270.—. — II. razr.: po 52 ted. prisp.: dnevno Din 2.—, tedensko Din 12.—, največ 30 dni Din 60.—; po 156 ted. prisp.: dnevno Din 3.50, tedensko Din 21.—, največ 30 dni Din 105.—; po 260 tedenskih prisp.: dnevno Din 4.50, tedensko Din 27.—, največ 30 dni Din 135.—. — III. razr.: po 52 ted. prisp.: dnevno Din 1.50, tedensko Din 9.—, največ 30 dni Din 45.—; po 156 ted. prisp.: dnevno 3.—, tedensko 18.—, največ 30 dni Din 90.—.

Stavkovna podpora:

Za I. razred znaša dnevno Din 7.—. Poleg tega dobe člani I. razreda za vsakega do 14 let starega otroka dnevno Din 1.—. — Za II. razred znaša dnevno Din 5.—. — Za III. razred znaša dnevno Din 3.—.

Pogrebna podpora

znaša za vse razrede po vplačanih 52 ted. prispevkih Din 50.—, po 156 ted. prispevkih Din 100.—, po 260 ted. prispevkih Din 125.—, po 520 ted. prisp. Din 150.—, po 780 ted. prisp. Din 200.—.

Ta regulacija prispevnih razredov in dajatev stopi v veljavo z dnem 1. maja 1928 in v smislu pogl. I. odst. 6 Pravilnika ZRJ ne velja za pred 1. majem vstopivše člane, kar se tiče glede prispevnih razredov, temveč samo glede dajatev istih. To ima veljati dotlej, dokler redni ali izredni kongres »Zveze rudarjev Jugoslavije« drugače ne sklene.

Črna.

Neki funkcionar takozvanega »Skupnega doma« (bernotovci) z imenom F. Grabner, misli da edina rešitev proletarijata obstoja v tem, če razbija našo strokovno organizacijo ZRJ. Ker mu pa starejši delavci ne verjamejo mnogo več, se je spravljal nad mlajše člane naše organizacije s svojo baharijo, češ, takrat, ko sem bil še jaz tam organiziran in celo predsednik lesne organizacije v Črni, takrat se je za delavstvo še marsikaj pridobilo; a sedaj, ko nisem več tam organiziran, pa delajo z delavstvom, kar hočejo. Gospod F. G. se v tem oziru res ni nič zlagal, temveč nasprotno, povedal je bridko resnico. Zakaj, dokler se še takim razdiračem, kakor je imenovani g. sam, ni posrečilo razbiti enotnih strokovnih organizacij, katere so vodili razumni sodruzi, takrat je imelo naše delavstvo še vpliv na podjetje in s tem v zvezi tudi uspehe. Ko se je pa elementom kova F. G. posrečilo s pomočjo njih demagogije dobiti vodstvo našega gibanja v roke eeee.čvč ki se na zastopstvo delavskih interesov toliko razumejo, kakor osel na knjigo, je šlo vse že pridobljeno rakovno pot. Ni če je danes naše delavstvo na podlagi tega v vseh ozirih prizadeto, potem je to ravno krivda tistih razdiračev, katerih član je sedaj F. G. To si naj zapiše on v uho, da si bo v bodoče premislil, kaj bo govoril. Zakaj, ve naj, da je mera njih demagogije pri nas polna in da jih delavstvo zapušča, kakor miši poplajajočo se ladjo.

SPLOŠNA DELAVSKA ZVEZA.

Kočevje.

Strokovna komisija je priredila 29. aprila shod in prišel je s. Mihevc iz Ljubljane, ki je govoril o položaju v tukajšnjih tekstilnih. Izkoriščanje delavcev in delavk je tu brezprimerno in razmere so žalostne, ker so jih krivi delavci sami, ki se ne pobrigajo za organizacijo. Dokler ni organizacije, ima seveda podjetnik vso moč, da delavce izkorišča, jih prisili delati 12 ur dnevno za plače, ki bi ne zadostale niti za 8urno delo. Res je, da so tu zaposlene tudi mladoletne delavke, a krščanski socialisti so hoteli na shodu to utajiti. Čeprav so taki reveži kot mi, se ti še hvalijo, koliko da je njihova stranka SLS naredila za delavce in kmete. Mislijo na Zaloško cesto? Ali na odklovanje, ki ga je dobil njihov minister za socialno politiko? Jaz mislim, da je dobil red sv. Save zato, ker ni branil interesov delavstva, temveč interese buržujev! In zakaj zagovarja vaš notranji minister »Glavnjačo« in ne kaznuje moralcev sodruha Vulča? Smatrate vi pobijanje proletarskih borcev za krščansko dolžnost? In vaše organizacije, ki so po vašem mnenju (v Unionu) dobre, a druge vse zanič in podjetniške? Ali niso podjetniki v Tekstilni pristaši vaše SLS? Vaša Jugoslovanska strokovna zveza je torej organizacija podjetnikov in kršč. socialisti imate v Tekstilni vso oblast! Vidite, kako se krščanski izkorišča delavce po 12 ur na dan s plačo za 8 ur? In zakaj ne zahtevate pri ciglani, ki je tudi združeno podjetje, da spet začne delati in zaposli 30 ljudi iz armade brezposelnih, ki tod stradajo? Če pridete na shod, povejte tam svoje delavske zahteve in ne delajte zgage, ki škoduje v prvi vrsti nam vsem. Vaše vedenje je dokaz, da ste hinavski, čim bolj postajate tercijalisti in niste samo nezavedni, ampak navadni kšeftarsko krščanski socialisti. Delavstvo bo brez vas in preko vas postavilo svoje organizacije. — Delu čast in oblast! P.

LESNI DELAVCI.

Podružnica lesnih delavcev v Ljubljani.

Redni občni zbor podružnice ljubljanskih mizarjev se je vršil dne 25. marca 1928 v salonu hotela »Lloyd« ter je bil dobro obiskan.

S. predsednik Zupan konstatira sklepčnost, pozdravi vse navzoče in otvori občni zbor ob pol 10. uri s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo predsednika, tajnika, blagajnika in kontrole. 2. Volitev novega odbora. 3. Agitacija. 4. Razno.

Sodr. predsednik Zupan poroča o delovanju podružnice in njenem razvoju ter tako v daljšem govoru oriše potek organizacije. Tajniško poročilo poda soodr. Virant nemesto odsotnega soodr. Verbiča: Preteklo leto se je vršilo 5 shodov, 1 polletni občni zbor in 16 sej. Pristopilo je 53 članov. Blagajniško poročilo poda soodr. Virant. Na željo soodr. Zanoškarja prečita tudi bilanco silvestrove veselice. Za kontrolo izjavlja soodr. Zanoškar in soodr. Škrjanc, da sta našla vse v redu ter predlagata, da se poda odboru absolutorij, kar se vzame na znanje.

Volitev odbora. Predsednik Zupan da 5 minut pavze za razmišljanje o upostavitvi novega odbora. Po preteku 5 minut vpraša po predlogih in da novo sestavljeno listo odbora na glasovanje, ki se sprejme. Izvoljeni so: Predsednik Intihar Andrej, podpredsednik Zor Josip, tajnik Kerjak Franc, blagajnik Virant Anton. Odborniki: Zebavc Matevž, Eržen Jakob, Škrjanc Ivan, Tuma Alojz. Namestniki: Črne Albert, Gregorič Josip, Zanoškar Ivan. Kontrola: Zupan Jože, Tomšič Franc, Bricel.

Predsednik Zupan se v krepkih besedah zahvali za zupanje, obljubljač za nadaljne delo v organizaciji ter poda predsedniško mesto soodr. Intiharju, kateri zavzame mesto.

Agitacija: Sodr. Drmastija govori o agitaciji, katera se bo razplela na vse strani in da bomo tako močno organizirani in disciplinirani nastopili za stare pravice.

Raznoterosti: Sodr. Likar predava o bolniškem zavarovanju in obrazloži članstvu možnosti, katere so mu na razpolago. Sodr., predsednik Intihar se zahvali predavatelju ter zaključil občni zbor ob pol 12. uri. — Franjo Kernjak, t. č. tajnik.

Mesečni shod podružnice ljubljanskih mizarjev, ki se je vršil dne 15. aprila 1928 v salonu hotela Loyd. S. preds. Intihar pozdravi vse navzoče in otvori shod ob pol 10. uri s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo blagajnika; 2. volitev 3 odborov; 3. Prvi maj; 4. razno. — 1. Blagajniško poročilo poda s. Virant, katero se vzame na znanje. 2. V odbor se izvolijo sledeči ss.: Šlosar,

Arhar, Mihel. 3. S. Drmastija poroča, da se bo 1. maj proslavljat skupno. Na predvečer 1. maja bo priredil »Delavski oder« v dramskom gledališču socialno dramo »Krizo«. 4. S. Pohovc govori o delu vajeniških organizacij, katera bi že morala biti v teku razvoja. S. Drmastija pravi, da je tudi to vse v teku, vendar še ni izvedeno, a bo v kratkem času. — S. preds. Intihar zaključil shod ob pol 12. uri. — Franjo Kernjak, t. č. tajnik.

ŽIVILCI.

Poščimo neorganizirane!

Občni zbori so končani, izvoljeni so novi podružnični odbori. Agitacija je oživela. Le nekaterim podružničnim vodstvom se še ni posrečilo priti preko mrtvila v oživljajočo agitacijo. Umljivo je, da si marsikateri agilni sodrug sam pri sebi pravi: Kaj mi pomaga vsa moja dobra volja, vsi moji napor in delo na razširjenju in poglubljenju naše organizacije in kašnc vrednost ima to, če pa slaba volja in neumljivost nekaterih zopet vse razdre. — Kljub vsemu moramo mi delati naprej in agitirati sedaj, da se pokaže boljši vpogled povsod pri indiferentnih sodrugih in sodružicah in to na gospodarskem pomanjkanju in navalu podjetnikov na izkoriščano delovno ljudstvo. Delavstvo vidi in mora uvideti, da se ga izrablja za **podjetniški profit**. Gonja podjetnikov proti prepovedi nočnega dela, proti osemurniku, proti kolektivnim pogodbam — pivovarna Union Rogaska Slatina, Zadruga pekovskih mojstrov — proti strokovnim organizacijam itd., daje našim sodrugom novih pomislekov. Oni vidijo, da so ravno tako kot neorganizirani v rokah podjetnikov — kakor žogo jih sujejo. Zato velja smer misli teh sodrugov in sodružic usmeriti v nadaljnji razvitek in napredek.

Bližje k vsem neorganiziranim; zanje ni nikakega izhoda iz njihovega mučnega položaja, če ne bodo enotni in priključeni svoji organizaciji, v Zvezi Živilskih Delavcev Jugoslavije.

Nikak obup in obotavljanje pred neprijetnostmi nas ne sme zadržati v delu, ki ne sme biti odloženo, v agitaciji, delovanju, pojasnjevanju, zbiranju ali kakor že hočemo imenovati delo v prid naše organizacije. Kdor hoče delati za bodočnost, ne sme v sedanjosti mirovati. Z odločnim cilju sigurnim in z odgovornim nosečim delom da agitator sedanjih nezavednih masi zaupljivost v organizacijo in upanje v boljšo bodočnost.

Na pionirsko in kulturno delo se je že pred 30 leti opirala še tedanja avstrijska zveza živilcev. To delo je tudi v pivovarnah, pekarnah, konditorijah in sorodnih strokah rodilo uspehe in izboljšalo delavstvu vsaj delno človeško življenje. Po prevratu pa se je s tem delom prestalo, prestalo gibati naprej, naprej za ciljem. Vrtil se le okoli svoje osi na enem mestu, mesto da bi mu masa dala pogon, globoko tja v industrijske kraje, ja, do zadnjega gorskega zakotja. Dolžnost in bridke izkušnje nam velevalo, nazaj na pravo pot vsi, v **združenje**, tam je moč — tam je rešitev!

Vsakdo mora biti željan in v stanju, da svoje desetletne predsodke zagovarja in zagotavlja, da je delavski razred v organizaciji (Zvezi) zvest in da izpolnjuje svoje zvezne dolžnosti ter sodeluje naprej za zgradbo velike in močne organizacije.

Vprašamo vas, sodruzi, ki ste še neorganizirani: Ali hočete nazaj v predvojne razmere? Hočete li gonje podjetnikov proti organizaciji dopustiti kar brez vsega? Hočete li prevzeti boj brez orožja? Ne! zaključite v tisočih glasovih! Dobro. Tedaj vam odgovorjamo sledeče: Priključite se vaši organizaciji Zvezi Živilskih Delavcev Jugoslavije. Ona vam je varnost, obramba in orožje! In če si vi neorganizirani mučite glavo noč in dan, kako bi med ljudmi po človeško živeli, drugega izhoda ni kakor — **organizacija**. In še to, dragi sodruzi, naprej, naprej na delo, zbirajte najboljše okoli sebe in likvidirajte s to pomočjo vse neorganizirane. Na dan s staro resnico: **Le enotnost je močna!** Ivan Tome.

Umrli so: S. Sedlar Franc, roj. 28. nov. 1878, pivovarniški delavec v Ljubljani; s. Witzler Rudolf, roj. 25. dec. 1878, pekovski pomočnik v Mariboru. Umrliha sodrugoma trajen spomin, srodnikom naše iskreno sožalje! Z. Ž. D. J. v Ljubljani.

OBLAČILNI DELAVCI.

Velikanski štrajk damskih krojačev in šivilj na Dunaju.

Že v zadnji številki »Delavca« smo poročali, da so damski krojači in šivilje na Dunaju v mezdnem gibanju. Zahtevali so povišanje plač in zboljšanje kolektivne pogodbe. Ker so jim delodajalci, organizirani v kartelu, te zahteve odbili, so stopili dne 26. marca v stavko in sicer 3500 šivilj in 400 pomočnikov pri 70 podjetjih v kartelu, poleg tega pa še 1000 šivilj in 150 pomočnikov v podjetjih izven kartela. Dne 29. marca so se jim priključili tudi prikojevalci in direktorice. 30. marca popoldne pa je prišlo do sporazuma in se je delo 2. aprila zopet pričelo. Moški krojači pa so dosegli zvišanje plač brez boja.

Draga zdravila plačujete? Boljše je paziti, da bolezen sploh ne pride v hišo. Proč s škodljivci! Namesto prave kave, pijte Ziko! Ime »Zika« zadostuje. Napišite to ime v nakupovalno knjižico in dobiti morate pravo »Ziko« v rdečih zavitkih.

V Nemčiji se krojaški pomočniki nahajajo v stavki v sledečih mestih: Cuschaven, Koblenc, Kaiserleuten in v Pirmasens.

Združitev vseh oblačilnih delavcev Amerike v enotno zvezo.

Dosedaj so bile posamezne profesije oblačil. delavcev organizirane v separatnih društvih kot sledi: Organizacija damskih konfekcionarjev, Organizacija združenih oblač. delavcev, Organizacija krojačev (Amerike po meri), Organizacija rokavičarjev, Organizacija klobučarjev, čepičarjev in čistilcev ter Organizacija krznarjev. Sedaj pa so se te organizacije dogovorile, da se vse skupaj pretvorijo v eno samo Zvezo oblačilnih delavcev.

Krojaška zadruga, osemurni delovnik in šušmarstvo.

V »Obrtnem vestniku« smo v poročilu o občnem zboru zadruga čitali, da se je krojaška zadruga izjavila za 10urni delovnik. Gg. mojstri, zaposlite svoje pomočnike najprej redno 8 ur dnevno, potem pa se izjavljajte za 10urni delovni čas. Krojaški pomočniki so polnih 8 do 9 ur dnevno zaposleni samo skozi 6 mesecev letno, drugih 6 mesecev pa delamo komaj po 3 do 5 ur dnevno, včasih pa sploh nič. Vpeljava 10urnega delovnika bi pomenila večjo brezposelnost 20 odstotkov vseh pomočnikov. In kam to pelje? V šušmarstvo! Tudi proti šušmarstvu se gg. mojstri borijo. Toda gospodje, kdo pa podpira šušmarstvo, ako ne vi sami. Posebno nekateri radi zaposlujejo razne sluge, cerkovnike in druge, ter jih tako privadijo, da šušmarijo. Nadalje brezposelnost in nadprodukcija pomočnikov. Vsi moramo živeti, in če mojstri izučijo toliko javencev, da jih potem ne morejo zaposliti, so isti primorani, iskati dela pri posameznih naročnikih. Ni daleč čas, ko bomo čitali v časopisu: »Krojaški pomočniki gre delati privatno na dom, izdeluje kompletne obleke in izvršuje vsa popravila« itd. Gg. mojstri, kaj boste pa potem naredili? Seveda se pri šušmarstvu računajo konkurenčne cene. Sicer pa danes že itak voditelji zadruga sami konkurirajo med seboj. Tukaj začnite boj. Tudi to je šušmarstvo. Pregovor pravi, da riba pri glavi smrdi!

Občni zbor

ljubljanske podružnice oblačilnih delavcev se je vršil dne 18. marca in se je nadaljeval dne 22. aprila t. l. Iz poročila odbora se vidi, da podružnica stalno napreduje. Denarni prebitok za minulo leto je znašal 17.500 Din. Celokupno premoženje podružnice je precej narastlo ter je ista dobro pripravljen na vsako morebitno mezдно gibanje. Odbor je prejel za svoje delovanje soglasni absolutorij. Novi odbor sestoji iz nekaterih starih članov, največ pa se je pritegnilo novih mladih članov, katerih naloga je, da se seznanijo s podrobnim delom organizacije, obenem pa razbremenijo stare člane, ki so dosedaj vedno žrtvovali svoj prosti čas za organizacijo.

Izvolili so se nadalje novi zaupniki vseh delavnic, paritetna komisija in preizkuševalna komisija, kateri se je posebno naročilo, da pri preizkušnjah strogo pazi, da bodo vajenci dobro kvalificirani in naj se nezmožne brez ozira zavrne, mojstre pa opomni, da svoje vajence boljše izučje. Pri točki: Naš položaj se je poročalo o slabih razmerah v stroki, nekaj vsled velike brezposelnosti, največ pa tudi po krivdi pomočnikov samih. Nekateri velike tvrdke so namreč vpeljale takozvani »maskonfekcion« , ki po tarifi ne obstoja. S tem so oškodovane stranke, ki dobijo za drag denar slabše izdelano obleko, največ pa pomočniki, ki so za tako delo sramotno nizko plačani. Nalaga se novemu odboru, naj gleda na to, da se tako delo odpravi in se povsod vpelje plača na teden, ki je edini izhod iz tega položaja. Občni zbor pozivlja

odbor, da stori vse korake, da se točka 7 splošnih določil, ki določa, da se pomočniki sprejemajo le potom strokovne organizacije v delo, točno izpolnjuje od strani mojstrov.

Pri točki: Razno, se je soglasno sklenilo, da podružnica plačuje mesečno od vsakega člana po 25 par delavskemu kulturnemu društvu »Svoboda«.

Mariborska podružnica praznuje dne 9. septembra proslavo 30letnega obstoja. Pozivlja se člane, da se v čim večjem številu udeležijo te proslave.

Poročalo se je še o vsedelavskem zletu v Sarajevu. Nato je predsednik ob pol 1. uri popoldne zaključil občni zbor s pozivom, da člani neumorno delajo za svojo organizacijo.

Organizacija oblačilnih delavcev Nemčije

Šteje danes preko 79.000 članov. Samo meseca marca si je pridobila 1500 novih članov. Leta 1904 se je vršil v Dresdenu 1. kongres krojačev iz Nemčije, na katerem je bilo zastopanih 2000 članov. Dne 2. apr. so imeli zopet centralno konferenco cele države v Berlinu. Seveda pa se je število podesetorilo od leta 1904. Iz njihovega poročila posnemamo, da so si svoje tarife lepo uredili. Rešeno je vprašanje izvensezonskega dela (po beti), dopusti in tudi vajeniško vprašanje. Tako imajo vajenci 1. polletje 10 odstotkov, 2. polletje 15 odstotkov, 3. polletje 20 odstotkov, 4. polletje 25 odstotkov, 5. polletje 30 odstotkov in 6. polletje 35 odstotkov plače od samostojnih delavcev. Tudi dopust imajo vajenci in sicer prvo leto 12 delovnih dni, drugo leto 9 dni in tretje leto 6 dni. Pri nas pa, kjer krznarji niso organizirani, nimajo nikake tarife in jih plačujejo po mili volji, kolikor je pač najmanj mogoče. Krznarska obrt pri nas je šele v razvoju ter je jako dobičkanosna za delodajalce.

Pomočniki! Treba bo, da pristopite tudi vi v strokovno organizacijo ter si vpostavite svojo tarifo, da ne boste odvisni od milosti svojih mojstrov.

MONOPOLCI.

Protestni shod tobačnega delavstva. Dne 23. aprila se je vršil velik shod tobačnega delavstva v Mestnem domu. Shod so sklicali na inicijativo obeh organizacij obratni zaupniki S. M. R. J. in J. S. Z. Shod je otvorila predsednica obratnih zaupnikov g. Pavla Gašperlin in podala besedo takoj g. Gajšku (J. S. Z.). G. Gajšek je v svojem kratkem govoru orisal položaj tobačnega delavstva, in sicer v preteklosti in sedanjosti. Kritiziral je monopolno upravo ter polagal veliko važnost na to, da se delavstvo organizira, ker samo z močnimi organizacijami bomo prisilili monopolno upravo, da nam izda pravilnik, ki bi odgovarjal vsaj malo našim zahtevam. — Nato dobi besedo s. Makuc, ki v svojem govoru povprašuje, kje je krivda, da se zakriva kritični položaj tobačnega delavstva in da se vse njegove prošnje in zahteve spravijo na mrtvo točko. Povdarjal je, da je velika, če ne največja krivda onih, ki ob vsakih volitvah obljublajo vse mogoče, ne store pa ničesar. Povdarjal je, da bi poslanci SLS lahko pomagali tobačnemu delavstvu, ako bi imeli samo malo volje in krščanskega čuta, ker oni tako radi vpijejo pred javnostjo. Po končanem govoru je žel sodr. Makuc splošno odobravanje. — Nato je dobil besedo burno pozdravljen delavski poslanec s. Petejan, ki je na široko razložil, kakšna da je monopolna uprava, da je to država v državi; kmalu bi lahko rekli, da tudi parlament nima nič za odločati. Povedal je tudi, kakšne ogromne dobičke da ima to podjetje, delavci pa so tako mizerno plačani. Dotaknil se je tudi proračunske debate v parlamentu. Ko je on govoril za monopolne delavce in izpovedal tudi to, da je na žalost res govoril klopem, kar je tudi krščanski list »Pravica« pisal. A škandal je to, da tisti zastopniki, ki vedno povdarjajo,

da se borijo za delavski sloj, niso hoteli podpirati njegovega govora in so se celo odstranili. Device protestirajo, večina burno odobrava. Dalje povdarja, da je treba delavstvu kompaktno organizacije v vseh tovarnah in da bodo te organizacije imele večjo moč kakor pa dva ministra. Po končanem govoru je sodr. Petejan žel burno ploskanje in odobravanje za svoj govor v parlamentu. — Nato je povzel besedo g. Gajšek, ki je dal k Petejanovemu govoru neke opazke, za kar se pa delavci niso zmenili, nasprotno, ko je s. Petejan napravil medklic in rekel, da so njihovi zastopniki v proračunski debati proti glasovali, se je delavstvo ogorčeno zgražalo in so padali klici: »Škandal za krščanske poslance!« — K besedi se je oglasil tudi strokovni tajnik sodr. Tome. Ker mu pa predsednica ni hotela dati besede in se je izrazila, da nima pomena, je šele na zahtevo delavcev začel govoriti, kar pa krščanskim socialcem ni bilo všeč. Šele potem, ko je povedal, da je tudi on sin nesrečne tobačne delavke, so se jim živci malo umirili, narkar je s. Tome žel burno odobravanje. — Poslednji je povzel besedo tudi delavec s. Hareš in je povedal g. Gajšku, da je on pred letom dni v isti dvorani na shodu rekel, da če poslanci SLS ne bodo za delavstvo delali, da bo on prvi in krščanski socialci, ki bo izvajal konsekvence, kar pa se ni zgodilo, temveč nasprotno, on jih danes zagovarja in delavce za nos vodi, kakor jih oni znajo. Nato je predsednica shod zaključila. — Pripomniti moramo še to, da se je predsednica shoda neaktično ravnala, ker je motila govornike in delala medklice, in ji priporočamo, da se v bodoče malo bolje obnaša, posebno na shodu in na mestu predsedništva, da ne bo razburjala govornikov in zborovalcev. Monopolec.

Tobačna tovarna.

Prvega maja smo videli, kako izgleda v tej tovarni. Obrat je stal, a velika večina je delala. Pač ovčice; saj ne vedo niti to, kakšen pomen ima ta proletarski praznik. Delavci in delavke, ne mislite, da pride odrešitev ne vem od kod. Pogosto se sliši in tudi piše se mnogo, da se bodo že enkrat uredile plače in pokojnine. Zadnji čas bi že bil. Saj se to obeta že skozi deset let, a ostane vse samo pri obljubah. Meščansko časopisje kriči neprenehoma, n. pr. »Slovenec« in »Jutro«, kako delajo za tobačne delavce. Eden in drugi ne more prehvaliti svojih poslancev in mojstrov, kateri se je bolje zavzel za te bedne sužnje, med tem pa beleži monopolna uprava ogromne dobičke, monopolni delavci pa čim večjo bedo. To naj nas uči, delavci in delavke, da je odrešenje in osvobodjenje delo naših lastnih rok. Dovolj je razočaranj in dovolj obljub od meščanskih strank. Ne pričakujte od kapitalistov in njih zastopnikov ničesar. Oni Vam bodo dali le to, kar si bomo priborili. Prostovoljno ničesar. Kar smo dobili ves ta čas, je reakcionarni »delovni red«. Na zadnjem shodu ste slišali, kako je s proračunom. Nobene postavke k plačam. Kje je mogoče plačilni pravilnik zboljšati, če pa mislijo še slabšega izdati. Delavci so pravilno povedali, da zahtevamo osnutek pravilnika prej na vpogled, ker imamo organizacijo in Delavsko zbornico, da se ga popravi, če ni za delavstvo koristen. Ker ima uprava dovolj za nagrade za neke svoje izvoljence, naj ima tudi za ostalo delavstvo poštene plače. Delavci, vršil se bo občni zbor »Saveza monopolskih delavcev in delavk«! Organizirajte se!

Sveta dolžnost vsakega člana je, da pride na občni zbor in članstvo naj da smernice za bodoče delo. Vsi do zadnjega na delo! Vzbudite še vse one, ki mirno spe, da se prebude, da se vpostavi močna razredno bojvena organizacija, ki bo kos svoji nalogi. Zadnji shod Vam je pokazal, kje je pravo delo in kje zahrbtnost.

Zato, tobačni delavci in delavke: Hočemo eno strokovno organizacijo in prav je tako. V eni tovarni ena organizacija in to bojvena, razredna organizacija.

Na delo vsi in vse, če hočemo večji kos kruha in boljše bodočnost.

Zahvala.

Iskrena hvala vsem, ki so prispevali k zbirki za bolgarske delavce. Poslali smo strokovnim delavskim organizacijam vsoto 1100 Din. Poslali smo tudi pismo, da želimo, da to pomoč dobijo prvi tobačni delavci, kjer je njih najhujše doletela nesreča ob zadnjem potresu. Priporočamo tudi drugim delavcem to solidarnost.

Akcijski odbor.

RAZNO.

Odkritje nagrobnega spomenika drju I. Periču. V nedeljo, dne 13. maja 1928 ob 3. uri popoldne se odkrije pri Sv. Križu na ljubljanskem pokopališču nagrobni spomenik prvemu ljubljanskemu ljudskemu županu g. dr. I. Periču. Oddolžimo se spominu dr. Periča! Dolžni smo mu za njegovo izvršeno socialno delo hvaležnost, katero mu moramo izkazati tudi radi sebe, da iznova vzplamti in večno gori v nas: — Žrtvuj se za druge! — Bodimo kakor je bil pokojnik: Požrtvovalni in vneti za pravice delovnega ljudstva. Prvi je bil dr. Perič, ki je združil vse delavske politične frakcije v enotno fronto in skupno delo; prvi je bil dr. Perič, ki je županoval Ljubljani iz volje in po volji delovnega ljudstva. Zato pohitimo v nedeljo 13. maja na njegov grob in ob njegovem nagrobnem spomeniku pokažimo spoštovanje in hvaležnost svojemu borcu. Kdor je poznal pokojnega župana dr. Periča, kdor ceni njegovo socialno udejstvovanje, kdor čuti iz delovnim ljudstvom, naj pride.

Proletarci, vaša moč je v izobrazbi. Naše delavsko gibanje trpi zato, ker delavstvo ne čita. Naši mali listi ne morejo ljudem nuditi vsega. Ne morejo zadovoljiti sodruge z novicami iz delavskega kakor tudi iz meščanskega sveta. Nimamo obširnega časopisja, nimamo pa niti dobrih socialističnih knjig. Naše finance so slabe in le sem pa tje more kdo kako knjigo izdati, seveda z veliko izgubo. Radi tega trpi naše socialistično gibanje, gibanje delavskega razreda. Toda vse to nas ne sme preveč ovirati, ako hočemo biti vztrajni in ako hočemo orati delavsko ledino in sejati socializem. Iti moramo na delo za socialistično izobrazbo, za delavsko-socialistično kulturo. Delavstvo ne sme čitati knjige z meščansko tendenco, ne sme kupovati verskih knjig. **Delavci morajo čitati delavske in socialistične knjige.** Demokratska Vodnikova družba nabira člane med delavci in kmeti ter uradniki. Njene knjige so demokratske, člani se potom knjig vzgajajo v fašiste, samostojne demokrate. Klerikalna Mohorjeva družba nudi verske knjige delavstvu, podeželskim hlapcem in deklam, uradnikom in kmetom. S svojo tendenco jih vzgaja v reakcionarne elemente, ki so proti vsakemu napredku človeštva. A mi, delavci? Mi smo seveda komodni! Mi lepo čitamo »Jutro«, ki nam je duševna hrana, naročeni smo na »Slovenca«. Meščanski listi napredujejo, naši — padajo. Zakaj to? Zato, ker ne vemo, da je moč delavstva v izobrazbi. Naša dolžnost je sejati socializem in vzgajati sebe ter druge. Zato čitajmo naše knjige, zato izdajamo socialistične knjige! Naročajmo knjige, ki jih je izdala Zadržna založba v Ljubljani, pristopajmo v delavsko mohorjevo družbo — to je v delavsko kmetsko prosvetno in podporno Jednoto. Člani jednote dobe na leto 4 knjige, 1 koledar za malenkostno vsoto 4 Din na mesec. Zadržna založba pa je izdala že 9 knjig socialistične vsebine. Sodrugi, delavci! Čitajte socialistične knjige, jačajte svojo socialistično zavest. Propagirajte delavske knjige. Po informacije pa se obrnite na Zadržno založbo v Ljubljani, Alekšandrova cesta 7 ali pa na sodruga Franjo Aleša v Ljubljani.

Tombola železničarskega glasbenega društva »Zarja« se vrši nepreklicno 3. junija 1928 ob 3. uri popoldne. Delavska godba potrebuje nove instrumente in zato segajte po srečkah, ki stane ena samo 2.50 Din. Dobitki pa so zelo lepi in dragi.

Potovanje v Nemčijo zaradi služka.

Generalni konzulat iz Berlina javlja, da se sedaj, odkar se je ukinit vizum potnih listov za Nemčijo, odpravlja vedno večje število naših državljanov na delo v Nemčijo. Ker pa je v Nemčiji sedaj nad 1.300.000 brezposelnih, je delo težko dobiti in prihajajo delavci iz Jugoslavije v obupen položaj ter neprestano oblegajo jugoslovanski konzulat, proseč podpore in pomoči. Zato naj se vsak, ki nima že v naprej zagotovljenega dela, ne podaja v Nemčijo na delo, da se tako obvaruje še večjega trpljenja in brezkoristnih stroškov.

Ne potujite v Subotico! V tovarni vagonov »Ferum« v Subotici se nahajajo delavci v stavki. Podjetje išče delavce potom časopisja, da bi zlomilo stavko s stavkokazi. Opozorjamo delavce, da ne potujejo v Subotico, dokler traja stavka.

VESTNIK „SVOBODE“

Opozorilo članom ljubljanske »Svobode«.

Odslej bo kasiral članske prispevke balagjnik s. Večerin, ki bo tozadevno obiskal člane po njihovih stanovanjih ali tam, kjer so zaposleni. Vsakdo mora poravnati tudi zaostale članske prispevke. Odbor.

»Delavski oder« je s premijero Golouhove »Križe« na predvečer Prvega maja pokazal, da je zares krepak in silen pojav. »Križa« se je igrala s tako resničnostjo in s tako umetnostjo vseh sodelujočih, da so se gledalcem, ki so napolnili dramsko gledališče, žarele oči od ponosa in užitka in da se še sedaj o tem pogovarjajo z velikim priznanjem in veseljem. S. Kreft kot režiser je vso množico sodelujočih, kakor tudi posamezne vloge tako oblikoval, da so bili njih nastopi v resnici umetniški, kar priznavajo celo gledališki kritiki. Premalo nam preostaja prostora, da bi obširneje pisali, a bomo to storili po reprizi, ki se uprizori v soboto, 12. maja t. l. zvečer.

Obenem pozivamo, da se vsi, ki še niste člani »Svobode«, vpišete v »Svobodo«. V maju mesecu treba pridobiti 1000 novih članov in s tem bo tudi »Delavski oder« lahko deloval ter uprizarjal proletarske drame.

Pristopne izjave naročite pri centrali »Svobode«, Marksov trg 2/II, Ljubljana.

Vsem podružnicam!

Centralni odbor »Svobode« priporoča, da si nabavijo knjigo »Društveno pravo v Sloveniji«, ki obravnava na 238 straneh sedaj veljavno društveno pravo z vsemi izpremembami pod SHS. Knjiga stane Din 50 in se naroča pri: **Dr. Rudolf Andrejka, Večna pot 3, Ljubljana**, in pri vseh večjih knjigarnah.

PLETILNI STROJI

vsakovrstni, na ročni in motorni pogon, v veliki zalogi ter strokovni pouk nudi: **Fran Kos, Ljubljana Židovska ulica števil. 5.**

Stari kolesarji priporočajo le „PUCH“ - kolesa		
zato jih večina pridno kupuje le pri tvrdki IGN. VOK, Ljubljana Tavčarjeva (Sodna) ul. 7 Nizke cene! Tudi na obroke!		